

להפיג את הרעבון, ובכך תחשב להם אכילתו אכילה חשובה.

שנינו במשנה: **ונאכלת** החגיגה **לשני ימים** ולילה אחד.

ואמרינן: **מתניתין**, האומרת שחגיגת ארבעה עשר נאכלת לשני ימים, היא — **דלא כבן תימא**.

דתניא, **בן תימא אומר**: חגיגה הבאה עם הפסח ביום ארבעה עשר בניסן — הרי היא **כפסח**, ואינה נאכלת לשני ימים ולילה אחד כמו כל דין קרבן שלמים, אלא רק ליום ולילה.

וחגיגת המשה עשר, שהיא חובה בכל אחד משלשת הרגלים — **נאכלת לשני ימים** ולילה אחד.

וחגיגת ארבעה עשר, שהקדישה לשם הבאתה עם קרבן הפסח ביום ארבעה עשר בניסן, ולא הקריבה עמו, אלא השהה אותה אצלו, הרי למחרת ביום טוב, הוא יכול להקריבה, ויוצא בה משום מצות שלמי שמחה.

ולמרות ששנינו לקמן שכל קרבן שחייבים להקריבו אינו בא אלא מן החולין, ולא מן הקדשים, שונה בכך מצות שלמי שמחה משאר קרבנות חובה. שהיא התרבתה מריבוי מיוחד, המלמד שאפשר לקיימה גם בקרבנות שהוקדשו לצורך נדרים ונדבות.

אך ואין יוצא בה, בחגיגה הזאת שהוקדשה לצורך הבאתה עם הפסח בארבעה עשר, והושהתה, משום חגיגה של הרגל בחמשה עשר. לפי שדין חגיגת הרגל הוא כמו כל קרבן חובה, שאינו בא אלא מן החולין.

לעיל ביחס לענין חגיגה, עד דקתני התנא במשנתנו "אימתי מביא חגיגה"?

ומשנינן: משנתנו היא המשך לענין המתבאר במשנה הקודמת.

כי תנא במשנה לעיל דין מכשירים, כמו הרכבתו של קרבן הפסח על כתפי האדם, והבאתו של קרבן פסח מחוץ לתחום, דלא דחי שבת משום שאפשר לעשותם מערב שבת.

ולכן, כהמשך לדברים הקשורים לקיום מצות קרבן פסח שאינם דוחים את השבת, על אף שקרבן הפסח עצמו דוחה את השבת — קתני נמי במשנתנו דין חגיגה הבאה עם הפסח, דאפילו שחיטתה לא דחיא שבת.

והכי קאמר: אימתי מביאין עמו, עם קרבן הפסח חגיגה — בזמן שהוא בא בחול בטוהרה ובמועט.

אמר רב אשי: שמע מינה ממשנתנו שחגיגת ארבעה עשר בניסן הבאה עם הפסח —

לאו חובה מהתורה היא, אלא רק רשות.

דאי סלקא דעתך חובה היא — תיתי בשבת, ותיתי כמרובה, ותיתי בטומאה ובמועט!

והוינן בה: וכיון שאין חיוב בהבאתה של חגיגת ארבעה עשר, מיהו — מאי טעמא אתיא, מדוע נוהגים להביאה?

ומשנינן: כדתניא: חגיגה הבאה עם הפסח היא נאכלת תחילה, לפני אכילת בשר הפסח, כדי שיהא פסח נאכל על השבע, שתהיה הנאה של שביעה באכילתו, ולא תהא אכילה

ומבארת הגמרא:

מאי טעמיה דבן תימא שאמר: אין חגיגת ארבעה עשר נאכלת אלא ליום ולילה, ולא לשני ימים ולילה כדינה של חגיגה, ושל כל השלמים?

כדמתני כמו ששנה **רב לחייא בריה** את הלימוד מההיקש של פסח לחגיגת ארבעה עשר הבאה עמו:

[שמות לד] **"ולא ילין לבקר — זבח חג הפסח"**.

"זבח חג" — זה חגיגה הבאה עם הפסח בארבעה עשר.

"הפסח" — כמשמעו.

ואמר רחמנא — לא ילין!

למדנו מההיקש הזה, שיש לאכול את בשר זבח חגיגת ארבעה עשר עוד לפני שיעלה עמוד השחר של יום חמשה עשר, כמו בשר קרבן הפסח. כי אם נשאר מהבשר עד לבוקר נמצא שהוא "לין" כל הלילה.

ועתה עוסקת הגמרא בהרחבה בביאור שיטתו של בן תימא, ודנה באיזה הלכות שוה קרבן חגיגת ארבעה עשר לקרבן הפסח. כשהשאלה היסודית היא — עד כמה יש להקיש את חגיגת ארבעה עשר לקרבן פסח:

א. **איבעיא להו: לבן תימא, האם נאכלת חגיגת ארבעה עשר צלי או אין נאכלת צלי?**

וצדדי הספק הם:

האם **כי אקשיה רחמנא**, כשהקיש הכתוב את חגיגת ארבעה עשר לקרבן הפסח — **ללינה**

בלבד הקישו, **אבל לענין אכילתו צלי כקרבן פסח לא הקישו.**

או דילמא לא שנא. וגם לאכילת צלי הקישו הכתוב.

תא שמע מהמשנה להלן בפרק האחרון [קטז א], שנאמר בה כי אחת השאלות ששואל הבן את אביו בליל הסדר, היא השאלה: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו צלי.

ואמר על כך רב הסדא: זו דברי בן תימא.

שמע מינה שלבן תימא ההיקש של הפסוק הוא גם לאכילתו צלי.

ב. **איבעיא להו:** חגיגת ארבעה עשר לבן תימא:

האם היא **באה מן הבקר או אינה באה מן הבקר**, כשם שפסח אינו בא מן הבקר?

האם היא **באה מן הנקבות או אינה באה מן הנקבות** כשם שאין פסח בא מהן?

האם היא **באה בת שתי שנים או אינה באה בת שתי שנים**, כשם שפסח אינו בא אלא רק מבן שנה אחת בלבד?

וצדדי הבעיה הם:

האם **כי אקשיה רחמנא לפסח** — רק למירי **דאכילה**, כמו לאוכלו צלי, אקשיה.

לפי שהפסוק של ההיקש עוסק בענין אכילה, היות שהאיסור להלינו משמעותו שיש מצוה לאוכלו לפני שיעבור עליו הלילה.

אבל לכל מילי — לא הקישו הכתוב.

או דילמא לא שגא.

תא שמע מברייתא שלכל דבר הקישו:

דתניא: חגיגה הבאה עם הפסח — הרי היא בפסח:

באה מן הצאן ואינה באה מן הבקר.

באה מן הזכרים ואינה באה מן הנקבות.

באה בת שנתה ואינה באה בת שתי שנים.

ואינה נאכלת אלא ליום ולילה.

ואינה נאכלת אלא צלי.

ואינה נאכלת אלא למנויו.

ומוכיחה הגמרא: מואן שמעית ליה דאית ליה האי סברא שהוקשה חגיגת ארבעה עשר לקרבן פסח — בן תימא הוא.

שמע מינה שלבן תימא לכל דבר הקישה הכתוב. ולכן כולחו מילתא בעינן שתהיה חגיגת ארבעה עשר כמו קרבן פסח.

ומסיקה הגמרא: שמע מינה.

ג. איבעיא להו: לבן תימא — האם יש בה, בחגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח, איסור משום שבירת עצם כמו בפסח, או אין בה משום שבירת העצם?

וצדדי הספק הם:

האם אף על גב דכי אקשיה רחמנא לפסח לכל ענין, ביחס לשבירת עצם לא הקישה

הכתוב, היות ואמר קרא לשון של מיעוט בדין שבירת עצם בקרבן פסח, דכתיב "וכל עצם לא תשברו בו", ויש לנו לדרוש: בו — ולא בחגיגה.

או דילמא האי "בו" בא למעט ולומר — בקרבן כשר לא תשברו עצם, ולא תמנעו משבירת עצם בקרבן פסול. ורק לכך הוא דאתא המיעוט של "בו"?

תא שמע מברייתא ששינונו בה:

סכין שנמצאת בארבעה עשר בניסן, אין להסתפק בטרתתה. לפי שאם היתה אתמול טמאה מסתמא הטבילוה בעליה שאיבדוה עוד לפני הערב של שלשה עשר בניסן כדי שיעבור עליה "הערב שמש", ותהיה טהורה.

ולכן, המוצא אותה ביום ארבעה עשר — שוחט בה את קרבן הפסח מיד, בלי שיצטרך להטבילה.

אך אם מצא את הסכין ביום שלשה עשר בניסן, אין ודאות שכבר הטבילוה בעליה, שהרי עדיין יש להם שהות ביום להטבילה.

ולכן, אם רוצה לשחוט בה, הרי הוא חייב להטבילה.

והרי הוא "שונה ומטביל". דהיינו, על הצד שהטבילוה בעלים הוא שונה בטבילתה פעם נוספת.

ואם מצא קופיץ, סכין גדולה, שרוב האנשים אינם משתמשים בקופיץ לשחיטה אלא רק לחיתוך בשר ולשבירת עצמות — בין בזה ובין בזה, בין מצא אותה בשלשה עשר ובין במצא אותה בארבעה עשר — שונה ומטביל.

אלא, לאו, ברייתא זו אליבא ד**בן תימא היא**, שלפיו הוקשה חגיגת ארבעה עשר לגמרי לפסח, ולכן אסור לשבור עצמותיה.

ולכן, אין לו לבעל הקופיץ למהר ולטהר את הקופיץ ביום שלשה עשר, לפי שאין לו צורך שתהיה סכין הקופיץ טהורה בארבעה עשר. ולכן חייב המוצאה ביום ארבעה עשר להטבילה.

ושמע מינה, שלפי בן תימא **יש בה בחגיגת ארבעה עשר איסור משום שבירת העצם** כמו בקרבן פסח.

ודחינן: **לא** בן תימא שנה את הברייתא הזאת.

אלא, **לעולם** — רבנן שנו אותה.

וכגון שבא הפסח **בשבת**, שאז אין מביאים עמו חגיגה. ולכן אין לו צורך מידי בהטבלת הקופיץ, לפי שאין לו עצמות לשבור בה.

ותמהה הגמרא כיצד ניתן להעמיד את הברייתא בשבת, ובכך להעמידה לפי רבנן:

והא מדקתני סיפא: אבל אם חל ארבעה עשר להיות בשבת — **שוחט בה**, בין בסכין ובין בקופיץ מיד, ואין צריך להטבילם היות וברור שהבעלים המאבד הטבילים.

שהרי צריך הוא לסכין לשחיטה, ולקופיץ להשתמש בה ביום טוב שלאחר השבת כדי לשבר בה עצמות. ואין הוא יכול להטבילם בשבת, ולכן מטבילים מערב שבת.

וכן אם מצאה לסכין **בחמשה עשר**, דהיינו, ביום טוב עצמו — **שוחט בה** קרבן שלמים מיד, בלי שיהיה צריך להטבילה, כי ודאי הטבילה בעליה שאיבדה, מערב שבת.

כי אפילו אם מצא את הקופיץ בארבעה עשר, יש לנו לחוש שעדיין לא הטבילה בעליה היות ואינו משתמש בה ביום ארבעה עשר.

שהרי אינו צריך היום ארבעה עשר את הקופיץ לא לצורך שחיטת הפסח, לפי שאין סכין גדולה ראויה לשחיטתו, ולא לשבירת עצמותיו, היות והפסח אסור בשבירת עצמות.

וכיון שעדיין היתה שהות ביד הבעלים שאיבדה להטבילה עד סמוך לשקיעת החמה של יום ארבעה עשר [שאז הוא צריך להטבילה לצורך חיתוך בשר ביום טוב, ולצורך שבירת עצמות החגיגה הבאה ביום חמשה עשר] — אין ודאות שהטבילה הבעלים שאיבדה.

ולכן, המוצא את הקופיץ ביום ארבעה עשר חייב להטבילה, היות ואין ודאות ביחס לטהרתה.

ומדייקת הגמרא: ברייתא זו — **מני היא**, מי אמרה?

אילימא רבנן אמרוה.

לא יתכן.

כי **מאי שנא סכין**, שודאי לנו **דמטביל** אותה בעליו הואיל **דחזיא** לו הסכין לשחיטת הפסח.

הרי קופיץ **נמי**, **הא חזי** לשבירת עצמות החגיגה הבאה בארבעה עשר עם הפסח.

ואם כן, ודאי לנו שהטבילה בעליו לצורך זה, ומדוע חייבנוהו לחזור ולהטבילה?!?

ואפילו הקופיץ אינה טעונה טבילה, היות שצריך לה כדי לשבר בה עצמות.

ואם נמצאת הקופיץ כשהיא קשורה לסכין — הרי היא כסכין.

והרי הקופיץ בחזקת טהרה אפילו אם מצאה בארבעה עשר שחל בחול. שהרי הוא צריך אז את הסכין לשחיטה, ובודאי הטביל הבעלים המאבד את הקופיץ יחד עם הסכין, שהרי הוא קשור אליה.

ומדייקת הגמרא: מכך שהסיפא מדברת אודות מצייאת הסכין והקופיץ בשבת וביום טוב, מכלל זה יש להוכיח, דרישא האומרת שהמוצא קופיץ בין בזה ובין בזה שונה ומטביל — לא בשבת עסקינן.

כי אם גם הרישא מדברת בשבת נסתרים דברי הברייתא מהרישא לסיפא!

ובהכרח, שהברייתא היא כבן תימא, ולדבריו יש להטביל את הקופיץ הנמצא בארבעה עשר ביום חול, היות ולא הטבילה הבעלים שאיבדוהו. לפי שאין לו צורך להטבילה בשלשה עשר, היות ובארבעה עשר אין לו צורך בשבירת עצמות.

ומוכח שלבן תימא אסור לשבור את עצמות חגיגת ארבעה עשר!

ומנסה הגמרא לדחות, ולומר שאין הכרח שהברייתא כבן תימא [שלפיו אין שוברים את עצמות חגיגת ארבעה עשר, ולכן אין לבעלים צורך בקופיץ, ולפיכך לא הטבילוהו].

ואלא המדובר בברייתא אפילו לרבנן, שלדעתם אין ודאות שהבעלים של הקופיץ

הטבילו אותה היות ויתכן שלא היה להם כלל צורך בהבאת חגיגת ארבעה עשר [ולכן לא היה להם עצמות לשבר ביום ארבעה עשר].

שאם בא הפסח במרובה, שהיתה החבורה ע-ב מועטת, והיה בשר מרובה מקרבן הפסח לכל אחד מהחבורה, שיכלו לשבוע ממנו, הם אינם מביאים עמו חגיגה.

ולכן לא הטבילו הבעלים את הקופיץ, לפי שלא היה להם עצמות של קרבן חגיגה לשבר.

ותממה הגמרא: מנא ידעי הבעלים של הקופיץ, ביום שלשה עשר לניסן, שאין הם צריכים להטביל את הקופיץ לפני שקיעת החמה, היות ולא יביאו למחר חגיגה כי יש להם בשר פסח מרובה, ולא יהיה להם עצמות לשבר?

והרי עד למחר יכולים להמנות עליו אנשים רבים, ויצטרכו להביא חגיגה, ויהיה אז זקוק לקופיץ כדי לשבר בה את העצמות.

ומנסה הגמרא להעמיד שאין צורך למחרת בקופיץ, היות ולא יביאו קרבן חגיגה, מחמת שבא הפסח בטומאה:

ואלא, שבא הפסח בטומאה, שהיו רוב הציבור טמאים, והותר להם להביא בטומאה רק קרבן פסח, ולא קרבן חגיגה.

וגם את האוקימתא הזאת דוחה הגמרא:

סוף סוף מנא ידעי הבעלים של הקופיץ ביום שלשה עשר [שצריך אז להטביל את הקופיץ עבור קרבן החגיגה] שלמחר יהיו רוב הציבור טמאי מת, ולא יביאו קרבן חגיגה?